

Gerhard Titius Johann Ernst Stille

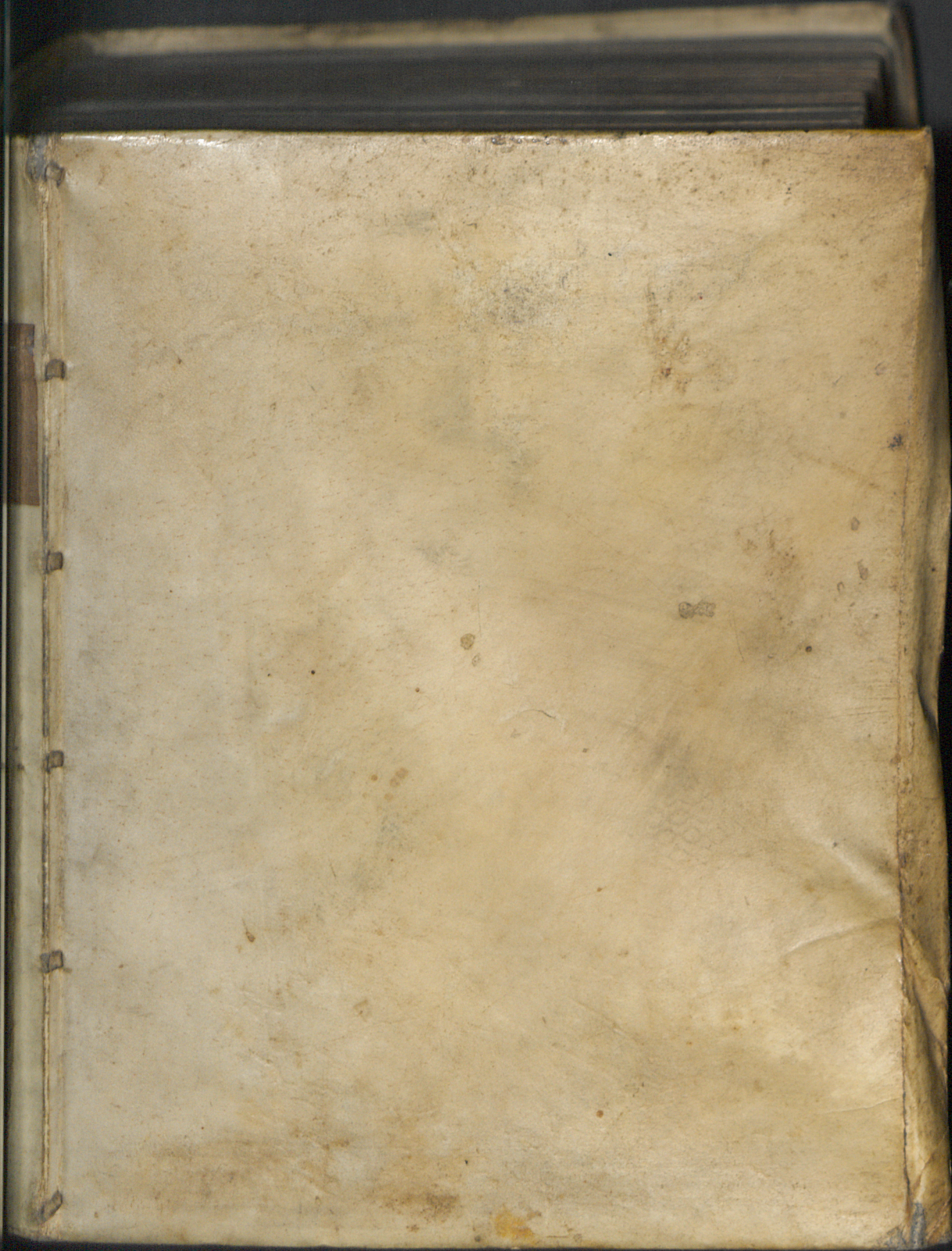
Disputatio Theologica Exhibens Theopaschitarum Haeresin, Eiusque Refutationem

Helmestadii: Typographeum Calixtinum, Mullerus, 1661

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796634483>

Druck Freier Zugang

52 b. 6.

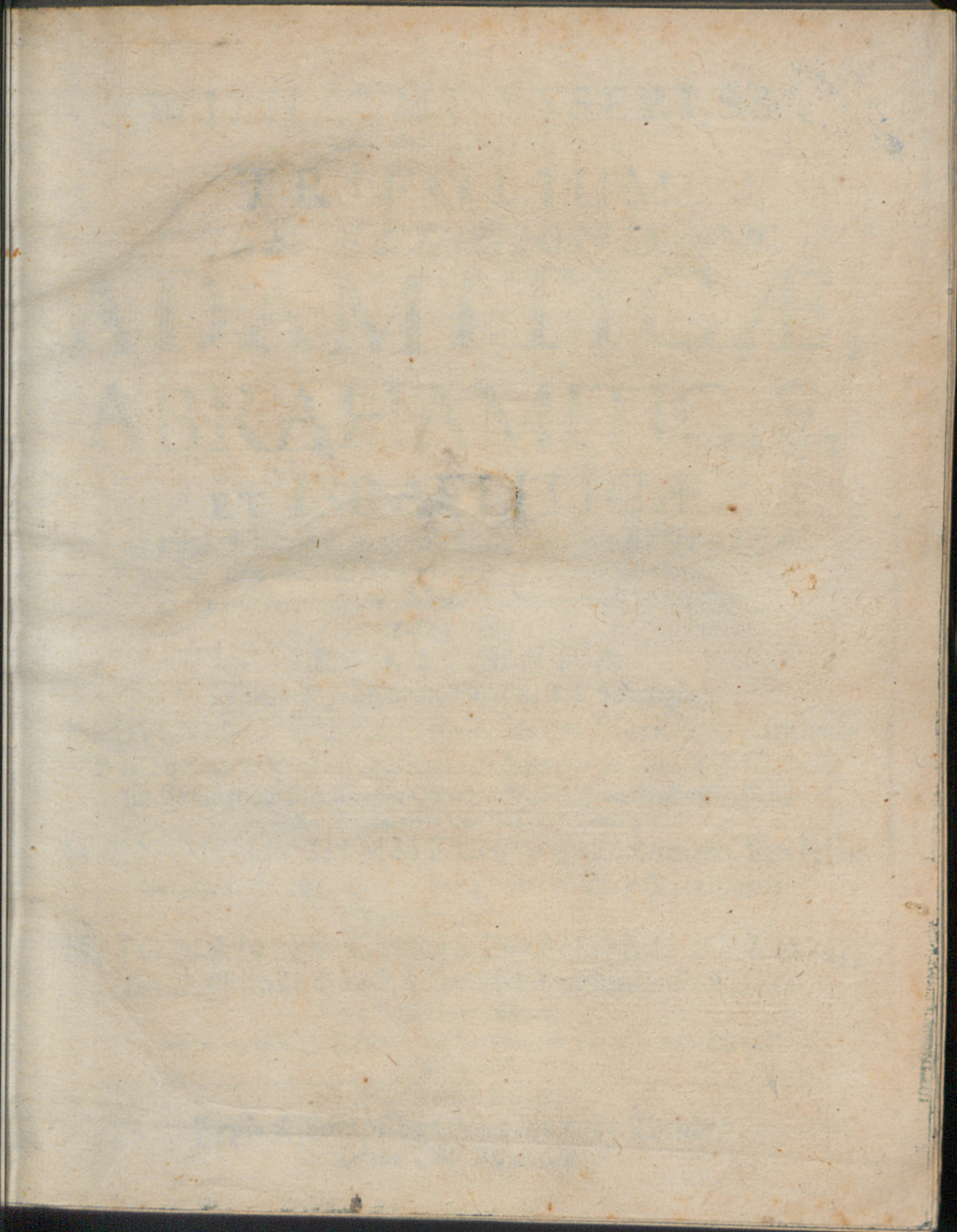
~~100~~

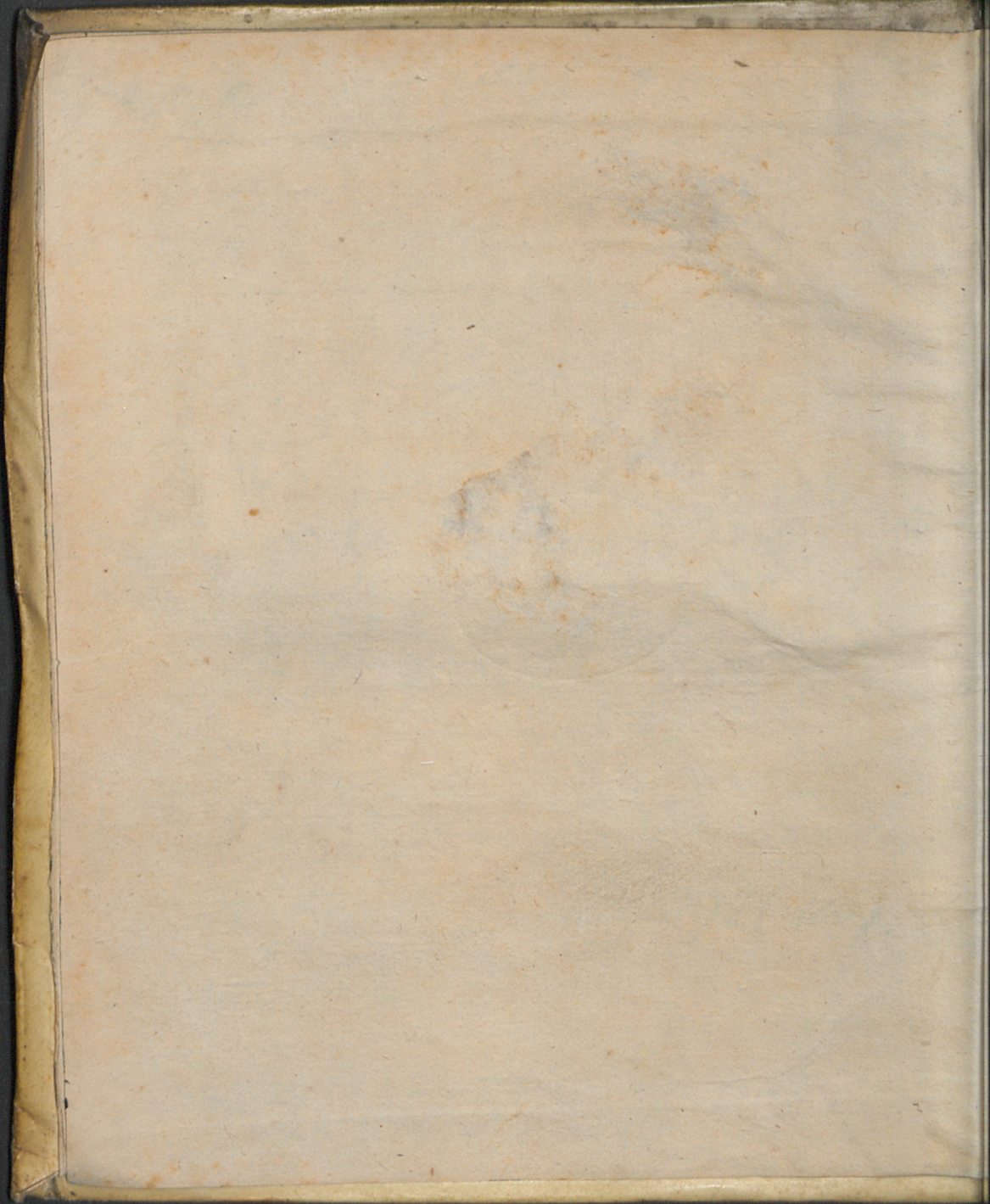
40 p
 A-E
 40 p
 A-E
 A-F
 A-E
 A-G
 A-C
 50 p
 A-D
 A-E
 A-D
 A-D
 A-C
 A-F
 A-C
 A-F
 A-E
 A-E
 A-L
 a-D
 a-C
 a-C
 a-D
 a-B

a-n
 80 p
 a-B

330

Fa-1092(100)

DISPUTATIO THEOLOGICA
EXHIBENS
THEOPASCHITARVM
HÆRESIN, EJUSQUE REFU-
TATIONEM.

Q U A M

D. O. M. A.

SUB PRÆSIDIO

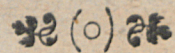
GERHARDI TITII,
S.S. THEOL. D. ET PROFESS. P.
ORDINARIJ,

IN ILLUSTRIS ACADEMIA JULIA

DIE M. MARTII

PUBLICICE VENTILANDAM PROPONIT

JOHANNES ERNESTUS *Stillem/*
LUCHOVIO-LUNEBURGICUS.

HELMESTADII,

IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO

Excudit HENNINGUS MULLERUS. Acad, typ.

ANNO MDCLXI.

INVENTARIO DE LOS LIBROS
DE LA BIBLIOTECA
DE LOS REYES
CATOLICOS DON ALONSO
DE ARAGON Y DON FERDINAND
DE CASTILLA
Y DE SUS REYNOS
Y DE SUS SIERRAS
Y DE SUS REYNOS
Y DE SUS SIERRAS
Y DE SUS REYNOS
Y DE SUS SIERRAS

1111

IN NOMENE JESU!

DE THEOPASCHITARVM
HÆRESI BREVIS EXER-
CITATIO,

THESIS I.

Nullus unquam fuit fidei Articulus, in quem virus suum præfractæ mentis homines evomuerunt, certè est articalus de mysterio S. S. Trinitatis; illum enim non nostrò solùm ævò oppugnârunt, & adhuc oppugnant Ariani, Photiniani, Weigeliani &c. verùm etiam statim post Apostolorum tempora in dubium fuit vocatus. Primò enim seculò post Christum natum, contra hunc articulum insurrexerunt *Ebion & Cerintus*, Christum nudum hominem fuisse docentes, contra quos etiam Johannes, teste Hieronymò suum consignavit Evangelium. B. Horn. Dispp. Theol. part. 2. Disp. 1. sect. 2.

II. Seculò secundò eundem errorem disseminavit *Carpocrates*, item *Theodorus Byzantius Coriarius* & alij plures.

III. Initiò quarti seculi secutus *Arius*, divinitatem Christo detraxit cum *Cerintho & Ebione*, hoc tamen inter illos fuit discriminis, quod *Ebion & Cerintus* statuerint Christum, antequam ex B. Maria nasceretur, non existisse (quam sententiam adhuc alunt Photiniani) *Arius* autem, quod ante
A 2 Mariam

Mariam quidem extiterit, Deumque esse, tamen creatum, & Deum factum, & per consequens creaturam. Idem de spiritu S. primus omnium sensit seculò terriò *Macedonius*, qui etiam illam ob causam in Concilio Constantinopolitano l. à 150 Episcopis est damnatus.

IV. Seculò septimò delirare cœpit *Iohannes Grammaticus Philoponus*, unus ex Græcis interpretibus Aristotelis, qui ut tres personas, ita & tres Deos esse statuit, quod olim etiam *Peratas* putasse, autor est *Theodoretus*, lib. I. *hæretic. fabular.*

V. Et quis omnia enumerare valet deliria, quæ malè sanis istis *Satanas* inspiravit? unum tamen adhuc memoremus, de quo in præsentis nostra erit Disputatio. Sub initium nimirum Seculi tertij exorti sunt, qui jam jam dictæ sententiæ planè fuerunt contrarij, & non tantùm tres Deos, sed & tres distinctas in Deitate personas negârunt. Horum primus fuit *Praxeas*, qui ipsum Patrem descendisse in virginem Mariam, docuit, ipsum ex ea natum, ipsum passum, denique ipsum esse Jesum Christum, sicut id testatur *Tertullianus* lib. advers. *Prax.*

VI. Clarior autem quò fieret ipsius mens, addidit exempla. Primùm petiit ab attributis divinis; *sicut*, inquit, *idem & unus Deus nunc sapiens, nunc justus dicitur, & tamen non plures sunt Dÿ, licet plura sint attributa: ita quoque, licet plura sint nomina: unus tamen tantùm est Deus, & non nisi una persona Divinitatis.* Alterum sumpsit à creatura Dei, homine sc. Et *sicut*, inquit porrò, *in uno homine est corpus, anima & spiritus: sic in Deo quoque esse Patrem, Filium, & Spiritum S., & non nisi ratione distingui.* Vid. *Chemnit. Locor. Theol. de Tribus Personis Divinitatis* p. 35. edition. *Witteberg.* in Fol.

VII. Hunc *Praxeam* postea secuti sunt *Hermogenes*,
Noëtus,

Noërus, Ephesius & Noëti discipulus Sabellius, cujus (Sabellij) mentem sic recenset B. Chemnitius Loc. de spiritu S. p. 96. Sabellius, inquit, unam tantum esse personam divinitatis contendit, quæ sit & vocetur Pater, quando homines paterno affectu complectitur & beneficiis prosequitur. Eandem personam, quando visibili specie versatur cum hominibus, loquens cum illis, esse & vocari Filium. Et illam eandem personam, quando accendit novos motus in cordibus credentium, esse & vocari Spiritum sanctum. Dicti sunt hi à veneranda antiquitate THEOPASCHITÆ & PATRIPASSIANI. August. lib. de Hæres. ad quod vult Deum hæ. 41. Tertullianus libro contra Praxeam Cap. 1. Praxeam Patrem (etiam) crucifigit.

II. Ne autem quis putet, diabolicam hanc doctrinam ad orbem, unde caput certè extulit, rediisse, apponam huc verba Valentini Weigelij, qui, ut genuinus discipulus Praxæ, Sabellij & aliorum, illam ab inferis quæ mutuatur & pro virili recens defendit. Verba ejus in Theologiâ sua c. 8. Citante Joanne Crocio in Anti-Weigelio c. 2. quæst. 8. p. 116. hæc sunt: Nach dem himlischen Wesen ist Gott Vater / Sohn und heiliger Geist nur ein Gott / doch geeiniget / was für der Vernunft in der zeit getheilet / ist dem menti in der Ewigkeit geeiniget / und seynd alle Drey ein Gott / Allmächtig / Ewig / da ist der Vater selbst der Sohn und heiliger Geist / der heilige Geist ist selbst der Vater und Sohn / und der Sohn selbst der Vater und heiliger Geist. Quis magis Theopaschitis patrocinari potest, quam idem hic Wegelius? Cum itaque non tantum notitia, sed etiam refutatio dictæ hæreseos multum adferat commodi, placuit inde brevem de hoc errore disquisitionem elaborare, Faxit DEUS ut omnia cedant FELICITER!

IX. Ordine autem rem ut tractemus, omniaque clarè unicuique ut consent, operæ pretium esse ducimus, Di-

Sputatiunculam hanc in quatuor ut dispescamus membra.

I. Ostendemus, tres realiter distinctas in Deitate esse personas.

II. Non tantum Patrem, sed unamquamque in illa personam, verum esse Deum.

III. Mediam inter has personam, nempe FILIVM, assumpsisse humanam naturam, mediam esse passam, esse mortuam, non Patrem, neque Spiritum S. vel totam Trinitatem.

IV. Argumenta Theopaschitarum primaria examinabimus, & refutabimus.

X. Hæc membra si quis benè observat, non tantum Theopaschitas, sed & omnes fermè supra enumeratos errores, præcipuè autem Arianos & Photinianos refutare valet, quæ ultimæ duæ hæreses adhuc hodiè regnant, & quamvis Ariana melius se tueri possit ipsâ Photinianâ (refutatis enim Arianis, refutati etiam sunt Photiniani, ast non contrâ) tamen seculò superiore, hæresis Photinianorum, Arianorum dogma oppressit, ut ingenuè, ipse Socinus, Disp. de Existenti Unigeniti Filij Dei, fatetur.

XI. Primò igitur, ne frustra contra Patripassianos disputemus, ostendendum nobis erit, realem in Deitate esse distinctionem. Frustra enim cum illis disputabit, qui primò omnium contra illos probabit Patrem esse Deum, Filium esse Deum, & Spiritum S. esse Deum (quæ scilicet illi omnia concedere possunt) sed ante omnia probet necessum est, Filium à Patre, & Spiritum S. ab utroq; non solo nomine, sed re ipsâ etiam, & suppositò differre. Id autem fieri potest his sequentibus rationibus (1.) quia Pater dicatur genuisse Filium Psal. 11, 7. Filius vero à Patre genitus item unigenitus à Patre Joh. 1, 14. Filius unigenitus qui est in sinu Patris vers. 18. Filius Dei unigenitus cap. III, 16. Spiritus S. vero missus à Patre & Filio, Joh. xv, 26. Argumentum in forma potest esse hoc:
Gignens

Gignens & genitus non possunt esse unum & idem (eodem scil. respectu, eodemque modo) Deus Pater in Scriptura dicitur gignens, Filius autem genitus E. non possunt esse unum & idem. Major patet, si enim gignens & genitus essent unum & idem, sequeretur hoc, quod pater se ipsum genuerit, sitque sui ipsius Pater, Filius à se ipso sit genitus, sitque sui ipsius Filius, quæ manifestissima est contradictio. Minor patet ex jam allatis dictis. Vel, clarius fortassis: O. gignens (quando nimirum gignit) alius est à genito, Deus Pater est gignens, Filius autem genitus. E. Pater alius est seu distincta persona à Filio, & Filius alius & distincta persona à Patre. Eadem ratio est de Spiritu S. Spiritus S. enim dicitur missus, O. missus autem diversus sive distinctus est à mittente. Spiritus S. dicitur missus. E.

XII. (II.) Dans & accipiens inter se differunt; Pater & Filius in divinis se habent ut dans & accipiens. E. Major suâ luce radiat. Minor est Scripturæ Joh. v, 26. *Sicut, Pater habet vitam in se ipso, sic dedit Filio vitam habere in se ipso.*

XIII. (III.) Quod Scriptura de Patre, Filio & Spiritu S. tanquam de tribus realiter distinctis loquatur v. c. 2 Cor. XI II, v. ult. *Gratia Domini JESU CHRISTI, & charitas DEI, & communicatio SPIRITVS S. sit cum omnibus vobis,* I Joh. v, 7. *tres sunt qui testimonium perhibent in cælis, PATER, VERBUM & SPIRITVS S.* Joh. XIV, 16. *EGO rogabo PATREM & ALIUM PARACLETVM dabit vobis* Matth. XXIIX, 19. *baptizate omnes gentes in nomine PATRIS & FILII & SPIRITVS S.* Tautologiam enim committeret Christus, si Pater, Filius & Spiritus Sanctus nuda tantum essent nomina & non simul realiter diversa, quando discipulos jubet in hisce nominibus baptizare, planè ac si quis diceret; *saluto te à Marco, & Tullio, & Cicerone.*

XIV.

XIV. (iv.) Si non realis foret distinctio Patris, Filij & Spiritus S. tum multa sacrae Scripturae dicta absurdū & monstruosum habitura essent sensum v. c. quando Eph. 11. 18. dicitur *per ipsum (Filium) habemus accessum ad Patrem, in uno Spiritu*, esset ac si diceres: per *Marcum* habemus accessum ad *Tullium in Cicerone* Vid. Epitom. Calixtina *de unitate essentia & trinitate personarum*; item Excell. Joh. Musæus Disput. 111. *de Deo Triuno* §. 10. usque ad §. 13. inclusivè.

XV. Confirmatâ sic reali personarum Distinctione, ad alterum nunc descendemus membrum, probabimusque *Unamquamque personam in Deitate verum esse Deum*. Quò pacto tacitè quasi occurrimus *Theopaschitarum* Objectioni, quæ ex sententia Ariana possit esse hæc: Concedam licet tres distinctas divinas esse personas, unaquæque tamen persona non potest esse verus Deus, aliàs tres essent veri Dei: Jam autem scimus ex sacro nostro codice, Deum ipsum esse passum, *Dominum gloria esse crucifixum* 1. Cor. 11. 8. Utrique ergò sequitur, Deum Patrem esse passum, esse crucifixum, cum præter Patrem nemo queat esse Deus. Necessè igitur erit, ut hoc alterum nostrum Disputationis membrum certis fundamentis stabiliamus.

XVI. De Patre labore superfedere possumus, cum ipsi Theopaschitæ solum hunc, verum & summum Deum esse, contendant. Proximum igitur erit, ad secundam personam, ad Dei Filium, nos ut convertamus, eumque verum Deum esse probemus.

XVII. Varij autem variè illud probant, Nos retinebimus hæc probationem, quam ante biennium Venerabilis Dn. Præses in Collegio quodam privato nobis exhibuit, illam vero huc, sed *ἐν ἁριστῶν*, apponere, & quodammodo meam facere licebit.

XIIX. Ad obtinendum illud septem Argumentorum classes

classes constituit, de quibus præcipua tantum & ad scopum nostrum necessaria excerpemus. Prima desumitur ab appellatione & titulo Dei. Sic enim Apostolus Rom. xi. 5. quorum, Iudæorum, sunt Patres, ex quibus est Christus quoad carnem, qui est supra omnia DEVS BENEDICTVS IN SECVLA, in quo loco Paulino Christus non tantum vocatur Deus, sed Deus supra omnia benedictus in secula. Quam descriptionem uni & soli Deo propriam esse, patet è locis parallelis Rom. i. 25. seruiuerunt rebus creatis præterito creatore, qui est BENEDICTUS IN SECVLA 2. Cor. xi. 31. Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi BENEDICTUS IN SECVLA.

XIX. Falsus hîc est Erasmus, qui post voces quoad carnem punctum statuit, cætera autem verba novum sensum vult auspiciari h. m. è quibus est Christus quoad carnem. Super omnia Deus videlicet Pater, sit benedictus in secula. Aliquid humani, inquam, passus est licet summus aliàs fuerit vir, & diuinitatem Filij Dei non negaverit, (à cujus criminis, quod Iesuitæ ei passim impingunt, suspitione satis superq. eum liberare explicationem primi Capit. Evangelij secundum Iohannem, censet Baudius Centur. ii. Epistol. ii. de Erasmo peculiariter scriptâ) quia Erasiana hæc lectio est contra unanimum codicum fidem. Vid. Horn. Disp. Theol. 4. Sect. 2. de S. Trinit. Pers. §. 35. præterea superuacanea facit illa præcedentia verba quoad carnem; Si enim in sequentibus non debuit sublimioris naturæ mentio fieri, plane impertinenter rō esse ex Patribus, addita est restrictio quoad carnem, id enim de se & nemine indicante notum est, quoad carnem ex Patribus ortum trahere, qui quidem ex hominibus tantum ortum trahit.

XX. Eandem lucem adfert nobis locus i. Ioh. v. 29. Scimus Filium Dei venisse & dedisse nobis mentem, ut cognoscamus

B

scimus

scamus verum illum, & simus in vero illo, in ejus Filio Iesu Christo ἕως τῆν ὁ ἀληθινὸς θεός. Hic est verus ille Deus & vita aeterna. Filiioli cavete vobis ab idolis. Ubi particula ἕως postulat, ut verba illa sequentia ad Christum referantur, quin, statim etiam additur: & vita aeterna, ita verò peculiariter in scriptura, praesertim apud Iohannem, vocatur Christus, non Deus Pater Joh. xiv, 6. Ego sum via illa veritas & vita (aeterna) & i. Epist. c. I. 2. annunciamus vobis vitam illam aeternam, quae erat apud Patrem.

XXI. Nec minoris claritatis est locus Ioh. xx. 28. ubi Christus expressè vocatur Deus, quando Thomas Dominò ipso conspectò & contrectatò ait: Domine mi & Deus mi. Quae verba minimè sunt praè admiratione exclamantis, sed Christum, qui ei loquebatur, compellantis. Non credibile est, Christum sine contradictione Dei titulum sibi tribui passurum fuisse, si talis non fuisset; nec homo Judæus, qualis Thomas erat, cultui unius veri Dei deditissimus, alium aliquem, quem Deum esse non crederet, pro Deo suo agniturus fuisset.

XXII. Plura, si haec non sufficerent, possent adduci loca, illa verò desiderans, adeat B. nostrum Horneium Disp. iv. Sect. 2. de S. Trinit. Pers. in divinis §. 31. & seqq.

XXIII. Secunda Argumentorum Classis sumi potest ab appellatione Filij, & quidem geniti, unigeniti, soligeniti, proprij. Quicumque jam Filius alicujus est, & quidem genitus ex aliquo, is non potest non genitori sui esse ὁμοῖος. Huc jam faciunt loca Scripturae (1) Ps. II. 7. Filius meus es tu; ego hodie genui te, quae verba explicantur de Christo Act. XI II. 33. Hebr. I, 5. Christus itaque est ille Filius Dei, cui Pater dixit, ego genui te. Eo magis autem Deitas Filij nobis quò innotescat, praedicantur in fine Psal m̃i

Psalmi beati omnes, qui credunt in illum, Filium, cum contra, qui in aliquo mero homine, & non in Deo, confidunt, ex ore Dei sunt maledicti. Ier. xvii. 5.

XXIV. (11) Ioh. I. 14. *Filius unigenitus à Patre.* Filius ergo Patri erit ὁμοῖος. Contra hæc dicta posset quis excipere h. m. Impossibile esse Deum manere unum in essentia, & tamen gignere Filium, aut enim partem ei essentiae communicaverit, aut totam essentiam. Non partem, quia essentia divina partes non habeat, nec totam, quia una numero essentia singularis tota, non possit esse in duabus distinctis personis. Verum verbo respondemus, totam essentiam Filio esse communicatam, nec valet ratio, quæ tantum procedit in humanis & finitis rebus, non autem in divinis.

XXV. Tertia Argumentorum Classis petitur è locis, in quibus Filius docetur Patri suo esse æqualis, adeoque ὁμοῖος. Sic legimus Ioh. v. 18. *Propterea ergo magis Iudæi studebant eum interimere, quia non solum solvisset sabbatum, sed & Deum dixisset Patrem suum, æqualem se faciens Deo.* Ioh. X. 33. *Ob bonum opus te non lapidamus, sed ob blasphemiam; quia tu homo quum sis, facis te ipsum Deum.* Has Iudæorum accusationes, quia nec Christus ipse, nec Evangelista, qui eas recenset, refutant, cum tamen alibi idem Evangelista erroneam opinionem, è Servatoris dictis perperam acceptis, haustam, corrigere non neglexerit, ut apparet è locis Ioh. II. 21. & c. XXI. 23. certissime constat, illas vero fuisse consentaneas.

XXVI. Quartam Argumentorum Classem desumimus è collatione locorum V. & N. Testamenti. Ubi (1) occurrit locus Ps. xcvi. 7. *Incurvate vos ei omnes Angeli.* Totus hic Psalmus de Domino & Deo Israelis agit, ut inspicienti patet. Quod verò hic David de Domino & Deo Israelis

annunciatur, id Hebr. 1. 6. de Christo dici affirmatur, verba ibi hæc sunt: *rursum autem (inquit Scriptura) cum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei.* Christus igitur est Deus ille Israelis.

XXVII. (II) Pf. cii. 26. & 27. de Deo Israelis ita canit David: *antea tu terram fundasti, & opus manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt, & tu perstabis.* Omnia iterum de Christo dicta esse docetur Heb. 1, 20. Cum enim ibi multa alia de eo testimonia allata essent, ita subjicitur: *Et tu initio Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut vestimentum veterascent ---- tu autem idem es; & anni tui non deficiunt.* Argumentum ex h. l. potest esse tale. Ad quem dicitur in Pf. c. ii. Tu, Domine, terram fundasti &c. is est verus Deus Israelis; Christus est ille, ad quem hoc dicitur, ut hic testatur Autor Epistolæ ad Hebr. E.

XXIX. Clarè quoque id probant Prophetiæ Esaiæ & Malachiæ de Johanne baptista, ita enim de eo scribitur Es. xl. 3. *vox exclamans in deserto: Parate viam Domino, complanate in solitudine semitam Deo nostro* Malach. iii. v. i. h. m. *Ecce, ego mitto legatum meum & complanabit viam ante faciem meam.* Quod hæc verba de Johanne viam Christo paraturo prædicta sint, passim in Evangelio traditur. Et locus quidem Esaiæ de eo allegatur Matth. iii. 3. Luc. iii. 4. ipse verò Ioh. 1. 23. de se ait: *Ego sum vox clamantis in deserto, complanate viam Domini, prout dixit Esaias Prophetæ.* Xocus Malachiæ citatur Matth. xi. 10. Utraque Prophetia conjungitur Marc. 1. 2, & 3. E quibus strui potest hoc Argumentum. Cujus antecambulo erat Ioannes baptista, cuique viam parandam esse tum clamabat, tum ipse parabat, is est Dominus & Deus Israelis. At Christi antecambulo erat Ioannes, eique viam parandam esse clama-

clamabat & ipse parabat. E. Major Argumenti ex *dicis* allegatis manifesta est; nec minus certa est Minor, ut ex omnium Evangeliorum exordijs notum est. Conclusio ergo non potest negari.

XXIX. Quintam Classem depromimus ex *attributis divinis, aeternitate potissimum, Omnipotentia & Omniscientia*. Ubi de *aeternitate* hoc notandum, Scripturam durationem, omni principio & fine carentem, solere circum locutione tali aut simili proponere: *priusquam montes fierent ac formaretur terra* Ps. xc. 2. *Pro. iix. 22. antequam jacerentur fundamenta mundi* Eph. i. 4. *antequam mundus conditus est* Ioh. xvii. 5. *à seculo* Ps. xc. 2. Jam vero Christus sic describitur, quod fuerit *à seculo* Mich. v. 2. *egressus ejus ab initio, à diebus seculi*, ubi egressum significare nativitatem patet inde, quia in eodem versu egressus è Bethlehem significat nativitatem, sicut explicatur Matth. ii. 4, 6. Christus dicitur gloriam habuisse *ante conditum mundum* Ioh. xvii. 5. Sapiencia Dei (intellige Christum I. Cor. i. 30.) dicitur fuisse *antequam orbis conderetur* Prov. iix. 22, & seqq. Verbum (Filius Dei) dicitur *in principio fuisse apud Deum, & omnia per illud facta esse, ipsum quoque mundum* Ioh. i. v. 1. & 3. fuisse *ante omnia visibilia & invisibilia* Coloss. i. 16. Christus itaque sive Filius Dei, utique fuerit aeternus, adeoque verus Deus, cum periphrasis aeternitatis ei tribuatur: nec alio quàm hoc ipso modo Patris ipsius aeternitas soleat circumscribi.

XXX. *Aeternitatem sequitur Omnipotentia*. Hæc tribuitur Christo Apoc. i. 8. *Ego sum A & O principium & finis, dicit Dominus qui est, qui erat & qui venturus est, ille, inquam Omnipotens*. De Christo hæc verba loqui docet & contextus & collocatio v. 17, 18. & c. ii. 8. & denique: quod cap. ult. v. 13. priora illa: *ego sum A & O, principium*

B 2

& finis.

& *fnis*, Christus ipse sibi tribuat, posteriora autem, Omnipotentiam sc. Ioh. v. 19. cum ait: *quæcung; Pater facit, hac etiam Filius pariter facit.* Si autem omnia, quæ Pater facit, ea pariter Filius facit, omnipotens sanè est ut Pater.

XXXI. Omnipotentia subjungimus Omniscientiam & corda scrutandi facultatem, quam soli Deo competere docet locus 2. Paralip. vi. 30. *Tu Deus solus nosti cor filiorum hominis.* Ierem. xvii. 9. *Ego Dominus & cor perscrutor & renes exploro.* Hanc facultatem iterum sibi tribuit Christus Apoc. ii. 23. *scient omnes Ecclesia, quod ego sum qui scruter renes & corda & Ioan. ult. 17. dicit Petus ad Christum: Domine tu omnia nosti.*

XXXII. Sextam Argumentorum Classem petimus ab operibus soli Deo proprijs: duo tantum hîc adducamus, *Creationem rerum omnium & conservationem earundem.* Creationem (quæ iterum soli & vero Deo propria) competere Christo, patet ex c. 1. Ioh. v. 1. 3. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, eratq; illud verbum Deus. Omnia per ipsum facta sunt, & absq; eo factum est nihil, quod factum est.* Et Paulo post vers. 10. *mundus per ipsum factus est.* Mirificè hic locus exagitat Photinianos, ea propter hoc illustre testimonium ut eludant, mirabili quadam metamorphosi textum hunc, aliàs satis clarum, pervertunt h. m. *in principio* (prædicari Evangelij) *erat sermo* (orator) & *verbum* (orator hic) *erat apud Deum* (subiectus ante suum ministerium in cœlum, ut ibi à Patre suo cœlesti instrueretur) & *Verbum erat Deus* (quatenus divino robore, sapientiâ, imperio & potestate omnibus, quibus vellet, divino modo benefaciendi præditus erat) *omnia* (quæ in Evangelico negotio, & in hac mundi renovatione facta sunt) *per sermonem, sive non sine sermonè hoc, facta esse.* Quæ iniqua detorsio textus refutatione est indigna, sed illam enumerasse, est refutasse. XXXII.

XXXII. Rerum omnium Conservationem competere Christo patet ex Coloss. 1. 17. *omnia per eum consistunt* Hebr. 1. 3. *Filius Dei sustinet omnia verbo potentia sua.*

XXXIII. Septimam deniq; Argumentorum Classem summimus à *cultu divino*, qui Filio in Scriptura tribuitur. Et si quidem adoratio in V. T. etiam Angelis & hominibus tribuitur, adeoq; sæpe pro quovis honore capitur; in N. tamē T. cultum soli Deo proprium denotat. Hinc dicit Christus Matth. 14. 10. *Dominū Deū tuum adorabis & illum solum coles.* Et Apoc. 19. 10. ait Ioannes: *Procedi ante pedes ejus (Angeli) ut adorarem eum, sed dixit mihi, vide ne feceris, conservus tuus sum, Deum adora.* Hunc igitur adorationis cultum, quæ soli & uni Deo propria, Christo competere elucet ex sequentib. hisce locis 1. Cor. 1. 2. Act. 14. 14. Hebr. 1. 6. Philip. 2. 10. Ex hisce nunc facile concludere licet, Christum oportere verum esse Deum.

XXXIV. Et hætenus de divinitate Filij Dei, restat ut paucis agamus de divinitate Spiritus S., in qua probanda tamen erimus breviores, tantumque primaria Argumenta adducemus.

XXXV. (I) Erithoc, quod Spiritus S. passim proponitur ceu Persona divina, dum in eum baptizamur Matth. 28. 19. dum actiones intellectus & voluntatis ei tribuuntur Act. 17. 28. *Visum est Spiritui S. & c.* 1. Cor. 12. 11. *Distribuit singulis dona sicuti vult* (II) quod expresse Deus vocatur Act. 5. 3. *Cur Satanas implevis Cor tuum ut mentireris in Spiritum S., non es mentitus hominibus, sed Deo.* Ex quo loco hoc invictum necimus Argumentum. Cui tum temporis præter Apostolos mentitus est Ananias, ille est Deus, Spiritus S. est ille, cui tum temporis præter Apostolos mentitus est Ananias E. Spiritus S. est Deus. (III) quia ei assignatur attributum divinum Omniscientiæ 1. Cor. 12. 10. (IV.)

no. (IV.) Similiter ipsi conveniunt opera divina, qualia
cumprimis sunt *justificatio & salvatio* Tit. III. 5. 1. Cor. VI.
XI. *Prædicatio futurorum* 2. Pet. I. 21. *largitio & distributio*
donorum spiritualium 1. Cor. XII. II. (V.) Competit ei *cultus*
divinus, adeo ut corpora nostra, quæ membra Christi
Paulus dicit, idem templum quoque dicat esse Spiritus
S. 1. Cor. VI. 15. & 19. Ex quibus omnibus clarè innotet,
Spiritum S. non minus ac Patrem & Filium, verum esse
Deum. Cui enim competunt idiomata & operationes
verè divinæ, &c. ille verus est Deus. Atqui Spiritui S.
competunt idiomata & operationes verè divinæ E. Plura,
qui vult, potest habere in Epir. Calixt. de *Divinitate*
Spiritus S. p. 79. & seqq.

XXXVI. Etsi autem tres realiter distinctæ personæ
sunt in Deitate, unaquæque etiam persona verus Deus,
ut hætenus probatum, exinde tamen minimè sequitur,
tres esse Deos, sed juxta scripturæ dictamen est & manet
unus Deus. Sic enim legimus Deut. VI. 4. *Audi Israel, Jehova*
Deus noster Jehova unus est Es. XLIV. 6. Et 1. Cor. IX.
6. *Nullus est Deus alius, nisi unus.*

XXXVII. Si tamen quis hic ex me quærat, quomodo hæc simul possent consistere, unum esse Deum, tres tamen realiter distinctas personas, & tres realiter distinctas personas, unam numero habere essentiam. Respondendo cum S. Hilario lib. II. de *Trinitate* p. 8. Editione Colonienſi: *Ego nescio, non requiro, & consolabor me tamen. Archangeli nesciunt, Angeli non audierunt, secula non tenent, Prophetæ non sensit, Apostolus non interrogavit, Filius ipse non edidit. Cesset dolor querelarum. Non te, quisquis es, qui hæc requiris, revoco in excelsum, non in amplitudinem tendo, non deduco in profundum: nonne aequanimiter ignorabis creatoris nativitatem, ignorans originem creaturæ? Hac*

re? Hoc saltem requiro, satisne te genitum, & quæ ex te generantur intelligis? Non quero, sensum unde hauseris, vitam unde sortitus sis, intelligentiam unde adeptus sis, quale sit quod in te est, odor, visus, sensus, auditus. Certè nemo quod facit nescit. Quæro unde ista sis, quos generes, indulgeas, qualiter sensum inseras, oculos accendas, cor affigas. Hac si potes enarra. Habes ergò quæ nescis, & tribuis quæ non intelligis: a-quanimitèr imperitus in tuis, insolèntèr in Dei rebus ignarus. Tantum de secundo membro.

XXXIIX. Ad tertium jam etiam Nos accingamus, ubi probandum venit, *Filium assumpsisse humanam naturam in illaq, passum, non Patrem, neque Spiritum S. aut totam Trinitatem.*

XXXIX. Vbi, antequam id probemus, notamus (2.) hoc, quod verbum Dei caro (homo) factum sit, non ac si in carnem aut hominem commutaretur, sed ut immutabile permanens, naturam humanam susciperet, quod patet inde (a) quia Deus, commutari in aliud non potest, cum prorsus sit immutabilis, (b) ipsa scriptura asserit, id factum esse non per commutationem, sed *assumptionem* naturæ humanæ Hebr. II. 16. (c) sequeretur eum post assumptionem non amplius Deum, sed purum putum hominem esse. (II.) quod non accidentaliter tantum naturam humanam sibi univerit: accidentaliter enim Deus homini unitur, quando per gratiam suam in eo habitat, sic Spiritus S. dicitur *habitare in nobis* 1. Cor. III. 16. & *Christus esse in nobis* 2. Cor. ult. 5. at hoc nondum est assumere naturam hominis, nulla enim ibi sequitur communicatio idiomatum, nec potes dicere, hic homo (in quo Deus ita habitat) est Deus, sicut de Filio Mariæ dicimus juxta Scripturam, hic homo est Deus.

XL. Præsuppositis ita his, ad thesin ipsam probandam

C

dam

dam pergimus. Probamus autem illam tribus his frequentibus rationibus (I) quia nusquam hoc scriptura de Patre aut Spiritu S. affirmat, quod scilicet homo factus sit, sed tantum de Filio Ioh. 1. 14. Tacente autem Scriptura, quid nos in re tam sublimi effutire queamus? (II) quia Pater dicitur dedisse *Filium*, tum quando ille incarnatus est. Ioh. 1. 1. 19. (III) quia Filius vocatur minor Patre, Pater verò nunquam minor Filio, nec Spiritus S. Hoc autem certè non potest intelligi de Filio quatenus Deus, h. m. enim *ὁμοῖος* est Patri, dicitur ergo de eo, quatenus homo. Si igitur solus Filius est homo, solus Filius etiam est passus, quando Deus in scriptura docetur passus, non Pater, neque Spiritus S. qui, ut Deus tantum & nunquam ut homo simul, propositi, pati nequeunt,

vXLI. Dicis fortean: Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, h. e. omnibus personis simul competunt; incarnatio est opus ad extra. E. est indivisa, & per consequens toti competit Trinitati. Sed Resp. in incarnatione *verbi* duo spectari posse, *productionem naturæ humanæ*, ejusque cum persona verbi unionem, & *naturæ illius assumptionem*: Productio illa, & effectiva unio, opus est totius Trinitatis; tota enim Trinitas, propter unam eandemque indivisam & communem Omnipotentiam, produxit & effecit naturam illam, quam Virgo Maria in utero concepit, & postea peperit; sed solus Filius eam assumpsit, eique solus unicus est. Gra Werus super August. Confess. Artic. de Christo p. 335. Unde etiam Patri productio hæc tribuitur Gal. iv. 4. & spiritui S. Matth. l. 20. Assumptio autem naturæ illius, soli Filio competit. Incarnatio ergo ratione *efficientiæ*. Opus est ad extra, & totius Trinitatis, ratione autem *termini*, sive ejus ad quod actio illa terminatur, opus est ad intra & solius Filij.

XLII.

XLII. Si autem quæras, cur Filius potius quam Pater aut Spiritus S. incarnatus sit? ex scriptura ad quæstionem respondere non possumus; scriptura enim id non docet. Patres tamen has rationes congruentiæ adferunt (1) ut is, qui ab æterno Filius Dei est, in tempore fieret Filius hominis. (2) qui erat Filius Dei naturalis, faceret nos filios ejus adoptivos. (3) ut qui imaginem & similitudinem Dei per peccatum Adami amiseramus, per veram Dei imaginem illam quodammodo recuperaremus. (4) ut media persona in S. S. Trinitate, mediatrix inter Deum & hominem fieret S. Athanasius lib. de incarnatione c. 4. Tantum etiam de tertio.

XLIII. Restat ultimum nostrum membrum, in quo uno vel altero verbo etiam nos expediemus. Argumenta autem illa, quæ proferunt Theopaschitæ, præprimis autem *Nœtus*, maximam partem Unitatem Dei respiciunt, Deum nimirum esse unum, quod & nos ambabus, ut ajunt, manibus largimur. Sed apponamus præcipua distinctæ. (1) Verus Deus non est alius atque alius. Si verus Deus non est alius atque alius, sequitur Patrem, Filium & Spiritum S. non differre realiter, sed nuda tantum esse nomina; Atqui prius est verum E. & posterius, Consequentiam; ut firmam, sine probatione relinquunt. Antecedens probant ex Es. XLIV. 6. & 1. Cor. IIX. 4. (II) *Ego & Pater unum sumus*, ait Servator Joh. X. 30. si Filius & Pater unum sunt, sequitur illos non differre realiter; Atqui prius est E. & posterius. (III) *Credite mihi, me in Patre & Patrem in me esse*. Joh. XIV. 11. Quicumque est in Patre, non est distincta persona à Patre. At Filius est in Patre. E. Quod est Argumentum Sabellij (IV) *Vnus saltem nobis est Deus, qui est super omnes, & per omnes, & in omni-*

omnibus. Eph. iv. 6. Si unus saltem nobis est Deus, qui est super omnes, & per omnes, & in omnibus, sequitur Christum non posse esse Deum, & per consequens non esse plures unâ personas. Atqui prius est verum E. & posterius.

XLIV. Verum enim verò respondemus paucis ad singula. Ad (I) Antecedens duplicem habet sensum. I. hunc. Deus non est alius atque alius, aut potius, non est aliud atque aliud, nimirum quoad essentiam sive Deitatem. 2. istum: Deus non est alia atque alia persona. Priori modo antecedens est verum, sicque concedimus totum Argumentum, nec enim ira Pater est alius à Filio, nec Filius à Spiritu S, sed ita sunt unum, Ioh. x, 30. posteriori autem modo antecedens est falsum, ut supra, in membro primo, probatum. Ad (II) Neg. Conseq. Rectè enim, ut jam dictum, Pater & Filius unum sunt, quoad essentiam nimirum vel Deitatem, & sic nulla est inter illos realis distinctio: non autem unum sunt quoad personalitatem, ut patet ex memb. I., & sic inter illos maximè est realis quædam distinctio. Adde, quod Christus non dicit: ego & Pater *unum sum*, sed *unum sumus*, ad indicandum, se, & Patrem, unum esse Deum, non autem unam personam. Ad (III) Respondemus verbis Hilarij, quilib. ix. *de Trinitate* sic scribit: *Credendus est Pater in Filio & Filius in Patre per naturæ unitatem per virtutis potestatem, per honoris equalitatem per natiuitatis generationem.* Equibus verbis hoc discimus, Consequentiam in Argumento vacillare; Est enim Filius in Patre per essentiæ identitatem & naturæ unitatem, & tamen distincta à Patre persona, ut ipse Christus alibi docet. Ad (IO) Respondemus, eodem morbo laborare Argumentum hoc, quo prius. Consequentiam nimirum esse nullam. Dicit quidem scriptura, unum esse Deum, ast inde nondum sequitur, Christi-

Christum non esse Deum, unamque tantum esse personam. Dictum nihil aliud probat, quam Patrem esse illum unum Deum, seu, Patrem esse illum Deum, qui unus & solus verus Deus est. Verum minimè ostendit, solum Patrem esse verum Deum. Concedimus igitur, Patrem esse illum unum verum Deum; sed per id non negatur, Filium quoque esse illum unum & solum verum Deum. Non igitur excluduntur reliquæ divinitatis personæ, sed tantum idola & Dij fictitij. Si enim particula *unus* hanc haberet vim, ut possit excludere reliquas in Deitate personas, quid causæ subesset, quin non item 1. Cor. ix. 6. eadem particula *unus* excluderet Deum Patrem, ut non sit Dominus, cum Paulus ibi dicit: *nobis unus est Dominus Iesus Christus per quem omnia, & nos per ipsum.* Plura Argumenta adjicere possemus: sed cum hæc sint primaria, cætera ipsi conflictui relinquemus.

XLV. Postquam ita veram sententiam munivimus, & contra hæreses adductas pugnavimus, adjiciemus locum insignem à *Theodoreto. Hæreticar. fabular. lib. 2.* ubi de Photino agens sic loquitur: *Has omnes hæreses ad evertendam unigeniti divinitatem excogitavit, qui hominum perniciem molitur, Demon. Sed omnes extinxit, qui increpat abyssum, & eam exsiccat qui dicit abisso, Fies deserta, & tuos fluvios exsiccabo. Neque enim eorum vel minima manserunt reliquia, non Cerinthianorum, non Ebionitarum, non Elcesarorum, non Melchisedechianorum, non SABELLIANORVM, non Paulianistarum, non Marcellianorum, non Photinianorum. Sed omnia oblivionis tenebris semel tradita sunt, & nec eorum quidem sunt nomina multis cognita. Verum est enim quod à nostro Servatore dictum est: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. Divina autem Evan-*

geliorum dogmata pullularunt, & ad mare usq. extensi sunt Apostolorum palmites, & propagines terrarum orbem implerunt, & impleta est uniuersa terra cognitione Domini.

XLVI. Finem Disputationi inponimus verbis Magni Augustini, quibus ille ultimo uli imilibri de Trinitate capiti incitium dedit. *Domine Deus noster, credimus in Te Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Neq. enim diceret veritas: ite baptizate omnes gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nisi Trinitas esses. Nec baptizari nos iuberet Domine Deus, in eius nomine, qui non est Dominus Deus. Neque diceretur voce diuina; Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est, nisi Trinitas ita esses, ut unus Dominus Deus esses. Et situ Deus Pater, ipse esses & Filius uerbum tuum Iesus Christus, ipse esses & donum uestrum Spiritus Sanctus non legeremus in literis ueritatis; Misit Deus Filium suum. Nec tu, ò unigenite, diceret de Spiritu Sancto: Quem mittet Pater in nomine meo: & , Quem ego mittam uobis à Patre*

Apoc. v. 13. **SEDENTI IN THRONO, ET AGNO, SIT
BENEDICTIO, ET HONOR, ET GLO-
RIA, ET ROBUR, IN SEGULA
SECVLORUM.**

F I N I S.

S. Policarpi Confessio SS. Tri-
nitatis apud Eusebium lib. 4.
histor. cap. 15.

Pater dilecti ac benedicti filii tui Iesu Christi, per
quem cognitionem tui accepimus, Deus angelorum ac
virtutum omnisq̄ creaturæ, & omnis generis justorum,
qui vivunt coram te, tibi gratias ago, quòd hâc me die &
horâ dignatus es, ut partem accipiam in numero marty-
rum, in populo Christi, ad resurrectionem vitæ aternæ,
animæ simul & corporis in incorruptione Spiritus S. in
quibus suscipitur in conspectu tuo eo die in sacrificio pin-
gui & accepto, sicuti preparâsti, jam ante patefecisti &
adimplêsti, qui mentiri nescis Deus verax. Quapropter
& de omnibus te laudo, te benedico, te glorifico, per æter-
num Pontificem Iesum Christum, Filium tuum dilectum,
per quem tibi unâ cum ipso & Spiritu S. sit gloria nunc &
in futuris seculorum seculis, Amen.

Quòd

QUOD, STILLI, Aonidum latices &
laurea Cyrrhæ

Silva Tibi pateant, quòd doctas Palladis artes
Non dubiâ teneas mente; egregium innuit,
olim

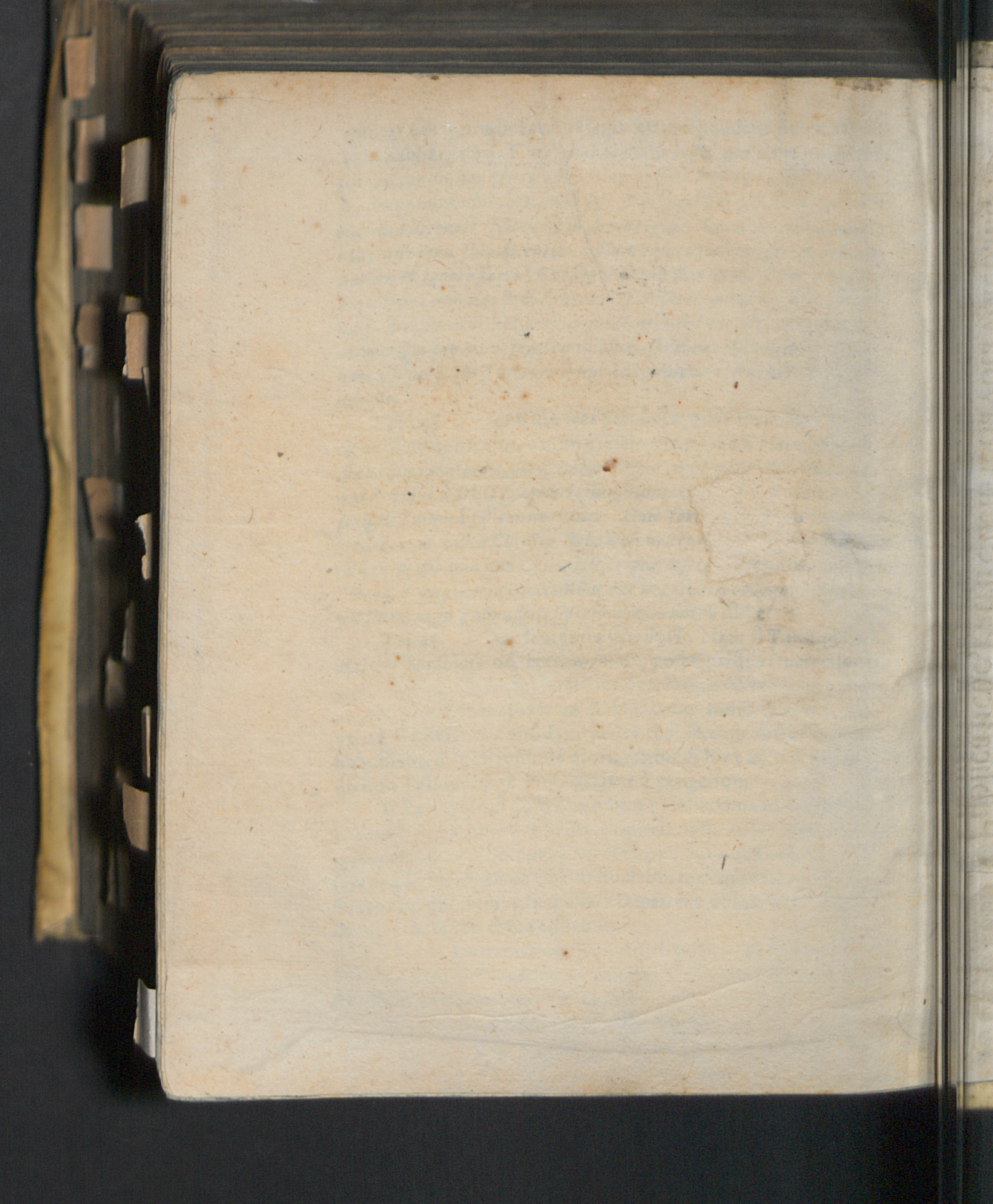
Quod confecisti, specimen. Nunc ardua
porrò

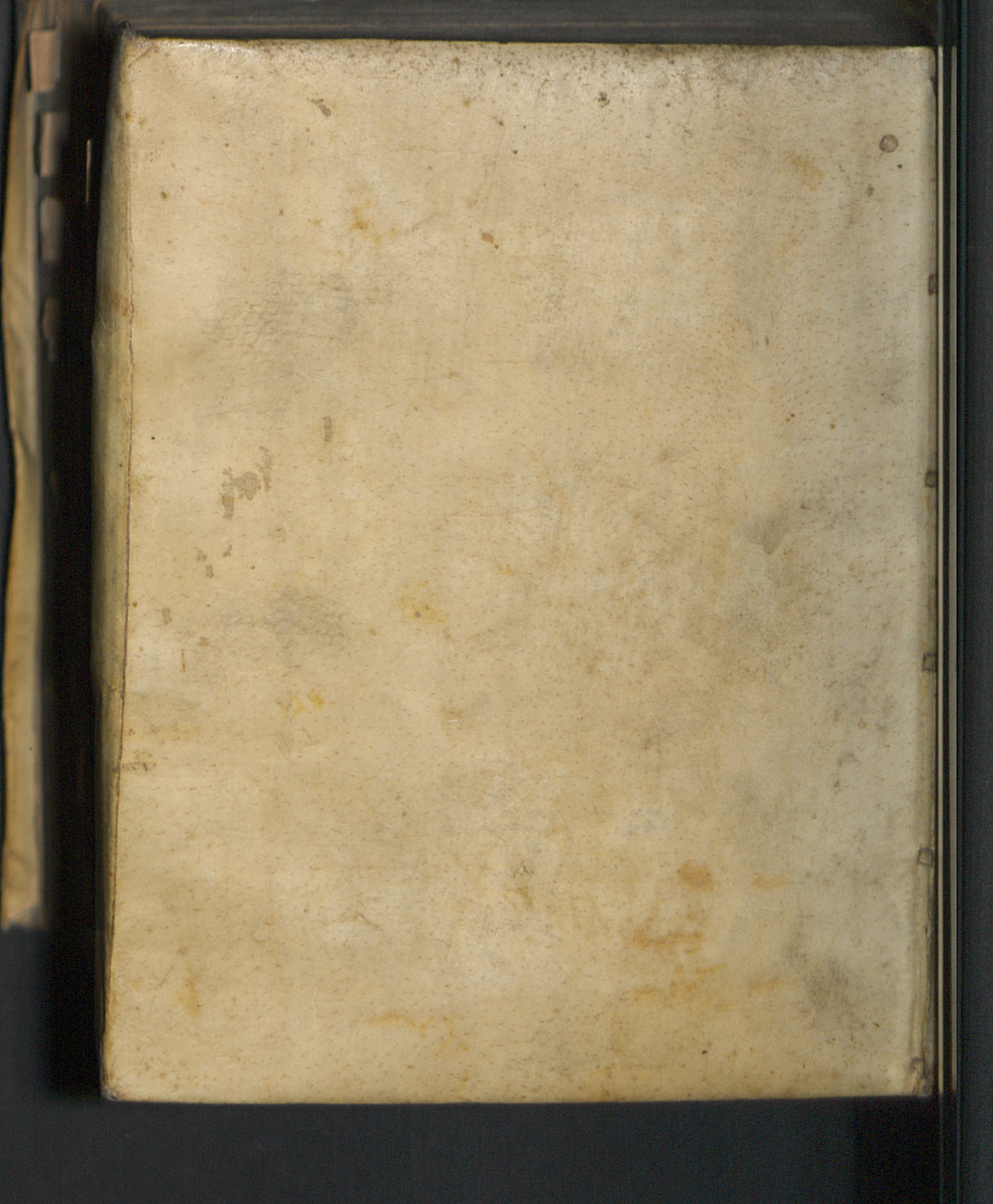
Divini verbi scrutans mysteria, cæca
Insanorum hominum phantasmata rite re-
tundis.

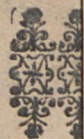
Perge ita; sic veniet victoria digna triumphò:
Sic Te sublimem tua Diva locabit in astris.

*Hac paucula, gratulationis ergo, de conatibus his &
futuris Pereximij atq. Florentissimi Dn. Iohan-
nis Ernesti Stillen / Consobriniac Contu-
bernalis sui optatissimi, apponere voluit
ut & debuit*

Christianus Güntherus Schulz
Dargestorffo-Lunæburgicus.

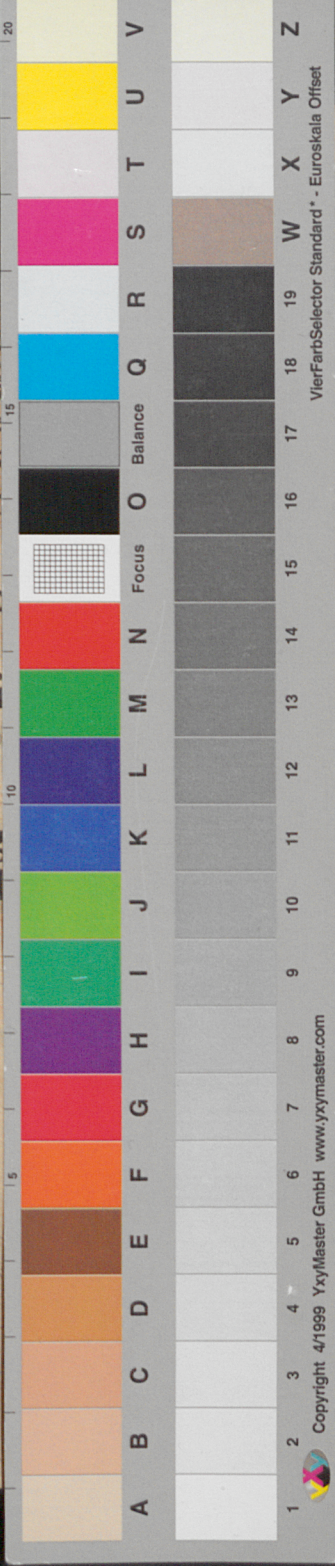

Silv
Nor

Quo

Divi
Infa

Perg
Sic T

Aonidum latices &
pyrrhæ

Idoctas Palladis artes
; egregium innuit,

imen. Nunc ardua

yfteria, cæca
phantasmata rite re.

oria digna triumpho:
va locabit in astris.

*nis ergo, de conatibus his &
itq. Florentissimi Dn. Iohan-
tillen / Consobriniac Contu-
i optatissimi, apponere voluit
ut & debuit*

anus Güntherus **Schulz**
gestorffo-Lunaburgicus.

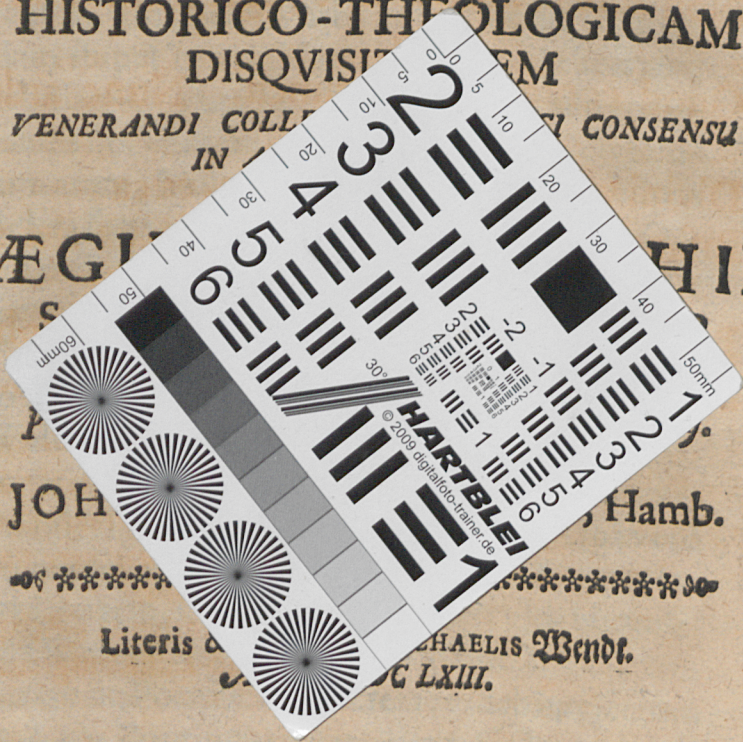
De
VValdensibus,
HISTORICO-THEOLOGICAM
DISQUISITIONEM

VENERANDI COLLEGIUM
IN
CONSENSU

ÆGII
S
H II

JOH
Hamb.

Literis
MICHAELIS Wende.
C LXIII.

31

31